
ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ

„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Младен Димитров Тонев – хоноруван доцент на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Филиал „Смолян“ - член на Научното жури, за придобиване на научната степен „доктор на науките“ по обявена процедура от катедра „Икономика“ на факултет "Социални, стопански и компютърни науки" във Варненски свободен университет "Черноризец Храбър"

Автор на становището: доц. д-р Младен Димитров Тонев, хоноруван доцент във Филиал „Смолян“ на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ – гр. Варна;

Относно: дисертационен труд за присъждане на научната степен “доктор на науките” в професионално направление 3.8 "Икономика";

Автор на дисертационния труд: доктор **Камила Магдалена Радлинска;**

Тема на дисертационния труд: „Циклични и сезонни адаптации на заетостта – перспектива на националните икономики на Централна и Източна Европа“;

Процедурата е разкрита по заявка на катедра " Икономика" на факултет "Социални, стопански и компютърни науки" във Варненски свободен университет "Черноризец Храбър";

Основание за представяне на рецензията – участие в състава на Научното жури, определено със заповед на Ректора на Варненски свободен университет "Черноризец Храбър" № 870 от 26.11.2025 г

Рецензенти на дисертационния труд проф. д.ик.н. Таня Горчева; проф. д-р Добринка Златева; проф. д-р Ганчо Ганчев:.

Становище и оценка:

Структура и съдържание на дисертационния труд:

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Актуалността на дисертационния труд на доктор Камила Магдалена Радлинска се обуславя от факта, че анализът на връзката между

приспособяването на заетостта по време на икономически колебания и сезонността е, първият изследователски проект от този вид, който използва данни, характеризиращи пазарите на страните от Централна и Източна Европа.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд на доктор Камила Магдалена Радлинска на тема: „Циклични и сезонни адаптации на заетостта – перспектива на националните икономики на Централна и Източна Европа” е в обем 282 страници. Състои се от увод, пет глави, резюме, окончателни заключения, списък на литературата и приложение (52 страници). Съдържанието на всяка глава е представено в отделни параграфи, а резултатите са обобщени в края на дисертацията.

Основният текст съдържа 12 таблици и 36 фигури. Списъкът на използваните литературни източници включва 312 заглавия на полски, английски, български и руски език (69 монографии и глави в колективни трудове, 197 рецензирани научни статии, 46 документа и доклада).

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд.

В увода на дисертационния труд на доктор Камила Радлинска резонно са отразени предметът, целта, задачите на разработката, както и методологията на изследването.

Предметът на изследването се състои в провеждане на емпиричен анализ за проучване и оценка на пространствените и секторните разлики в цикличните приспособявания и сезонността на заетостта.

Обектът на изследването са цикличните и сезонните приспособявания в заетостта. И двата вида приспособяване са сходни по своята същност – те означават отклонения от средната стойност: дългосрочната тенденция в случая на цикличните колебания и средната годишна стойност в случая на сезонните колебания.

Основната цел на научния труд на доктор Радлинска е „да се установи и оцени връзката между приспособяването на заетостта по време на икономически колебания и сезонността на заетостта. За да се постигне поставената цел, емпиричното изследване се фокусира върху анализа на връзката между приспособяването на заетостта по време на икономически колебания и сезонността на заетостта, наблюдавана на пазарите на труда в страните от ЦИЕ и техните сектори.“ (с.8 от Автореферата към дисертацията на доктор Радлинска)

Работна хипотеза на представеното изследване е полиаспектна. Доктор Радлинска формулира единадесет научни хипотези, които се доказват на основата реализираното емпирично изследване.

Основната авторова теза е формулирана по следния начин: „Икономиките и секторите, които се характеризират със задържане на работниците по време на икономически колебания, се характеризират и с по-малки сезонни колебания в заетостта”. (с.8 от Автореферата към дисертацията на доктор Радлинска)

Методология и инструментариум: Изследването се основава на интердисциплинарни методи и подходи, които интегрират концепции и инструменти от спектъра на икономическите науки.

В теоретичната част на дисертацията на доктор Камила Радлинска е представен механизма, чрез който заетостта се приспособява към цикличните и сезонните колебания в производството. Прегледът на икономическата литература, направен във втора глава, осигурява основата за интерпретация и изводи в емпиричната част на дисертацията.

Един от фокусите в дисертационното изследване на доктор Радлинска е използването на теорията на динамичното моделиране на икономическите явления. Динамичното моделиране позволява да се направи оценка на компонентите, произтичащи от дългосрочната, средносрочната и краткосрочната променливост.

Акцент в теоретичната част на дисертационния труд е представеното подробно описание на математическите процедури за извличане на сезонния компонент от поредицата от наблюдения. Подчертано е, че прилагането на подходящи процедури позволява да се оцени статистическата значимост на сезонните колебания и този критерий е основание за премахване или оставяне на сезонността в анализа.

Дисертационния труд на доктор Радлинска включва резултатите от емпирично проучване на приспособяването на заетостта към икономическия цикъл и неговите детерминанти в страните от ЦИЕ и техните сектори.

Оценката ми като автор на становище е, че доктор Камила Радлинска демонстрира умение адекватно, научно и безпристрастно да аргументира и оценява получените резултати от апробацията на динамичното моделиране, от интерпретираните концепции за заетостта и обобщените визии относно спецификите в сезонността на заетостта в Централна и Източна Европа. В нейната дисертация са използвани съвременни методи за анализ, което прави резултатите от реализираните в процеса на изследването статистически и евристични методи научно валидни и значими.

Много важни приноси моменти в дисертацията на доктор Камила Радлинска са изводите и обобщенията след всяка една от главите в дисертацията.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Научният принос на доктор Камила Магдалена Радлинска в разработената от нея дисертация е многоаспектен и може да се търси както в теоретичната рамка, така и в емпиричното потвърждение на разработените концепции и лансираните тези. Дисертацията на доктор Камила Радлинска съдържа следните теоретични, методически и приложни приноси:

Теоретичен принос:

1. Теоретичният принос към литературата за връзките между икономическата активност и пазара на труда се състои от обобщения за икономическите цикли и теорията на пазара на труда.

2. Въз основа на анализ на допусканията на теорията за динамичното търсене на работна сила, дисертацията обобщава и синтезира съществуващата литература относно факторите, определящи търсенето на работна сила по време на икономическо забавяне – задържане на работниците.

3. Дисертацията показва, че регулациите и институциите на пазара на труда, включително социалният диалог, оказват влияние върху равнището на задържане на работниците.

4. Компаниите, поради негативните последици от сезонното неизползване на трудовите и материалните ресурси и трудната ситуация на пазарите на труда (постоянен недостиг на работници, малък брой безработни), са склонни да използват практиките на заетост, определени в дисертацията от авторката като сезонно задържане на работниците.

5. Основният теоретичен принос е, че сезонността в заетостта е потенциално обяснение за приспособяването на заетостта към цикличните колебания в производството.

Методологичен принос:

1. Систематизирани са концепциите за измерване на задържането на работната сила.

2. Обяснено е приспособяването на заетостта към конюнктурния цикъл (задържането на работниците) чрез показателите за сезонност на заетостта.

Практичен принос:

1. Въз основа на анализ на променливостта на производителността на труда на работник и на отработен час в страните от Централна и Източна Европа и техните сектори са идентифицирани проблемите на цикличното приспособяване на заетостта и възможните начини за тяхното решаване.

2. Чрез анализ на разликите в броя на работниците и работните часове между страните от ЦИЕ и техните сектори е идентифициран сезонен

механизъм за наемане на работници, който показва секторното значение на факторите, влияещи върху тези решения.

3. Предложени са редица препоръки за промени в регулациите, институциите и политиките на пазара на труда като рамка за повишаване на гъвкавостта на пазара на труда в Европейския съюз.

4. Лансирани са редица препоръки към компаниите за вземане на конкретни и рационални решения за заетостта, които отчитат цикличната променливост на икономиката и сезонността.

5. Важен практически принос е съчетаването на сезонните и цикличните приспособявания на заетостта в страните от Централна и Източна Европа – нов подход към проблема за обяснението на цикличните приспособявания на заетостта чрез тяхната сезонност.

Научните и научно-приложните резултати от изследванията на доктор Камила Радлинска се основават на задълбоченото познаване и професионално отношение към разглежданата проблематика на степента на синхронизация на средносрочните (циклични) колебания в заетостта и сезонните различия в наемането и освобождаването на персонал в страните от ЦИЕ. Направените изводи и обобщения, реализираното изследване и получените от него резултати, както и препратките към практиката на различни страни в ЦИЕ в дисертационния труд дават сериозни основания да подкрепя посочените от доктор Радлинска претенции за приноси, които по мое мнение са значими за научното познание и за научното изясняване на гъвкавостта на пазара на труда, която гъвкавост увеличава цикличното и сезонното приспособяване на заетостта.

Като член на Научното жури аз приемам предложените в автореферата научни (теоретични, методически и практически) приноси на доктор Камила Радлинска и мисля, че те са дори по-сериозни и по-задълбочени, отколкото в настоящата си скромна формулировка.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Една значителна част от авторските тези, идеи, изследвания и оценки получават съответната публичност чрез публикациите на доктор Камила Радлинска по темата на дисертационния труд. В периода от 2009 до 2025 година доктор Радлинска е посочила в автореферата към своята дисертация 47 публикации, от които 20 са на английски език. Публикациите са групирани в четири раздела. Първият раздел включва монографии, авторски и в съавторство, както и глави от монографии общо 8 на брой. Следват статии, публикувани в научни списания, индексирани в научни бази данни от световна класа (Web of Science, Scopus) – също 8 на брой. Третият раздел включва статии, публикувани в научни списания, индексирани в научни бази данни от

световна класа (база данни за статии Google Scholar) – съответно 28 на брой и последният четвърти раздел включва четири статии, публикувани в сборници от конференции. Значителният брой публикации по темата на дисертацията, както и посочените 46 цитирания, 19 от които в научни бази данни от световна класа Scopus и 4 в базата данни Web of Science, са доказателство за това, че доктор Камила Радлинска е утвърден учен в своята изследователска област с адекватното признание и популярност, както в Република Полша, така и зад граница.

6. Бележки и препоръки:

Препоръката ми към доктор Камила Радлинска е все така последователно и с научна безпристрастност да работи в избраното от нея научно направление.

Като автор на становище имам следния въпрос към доктор Камила Радлинска: В изводите към пета глава на дисертационния труд се прави обобщението че: „Има две групи държави: държави с висока сезонност на работниците (България, Румъния, Хърватия) и държави с ниска или много ниска сезонност.“ (с.202) Кой е основният фактор, който формира разликата в сезонността на работниците в тези две групи държави?

Заклучение

Дисертационният труд „Циклични и сезонни адаптации на заетостта – перспектива на националните икономики на Централна и Източна Европа“ на доктор Камила Магдалена Радлинска е завършен, задълбочен и добре оформен научен труд, насочен към изследването на актуален научен проблем, съдържащ значими за теорията и практиката научно-приложни резултати и приноси. Той отговаря на изискванията на законовата и университетската нормативни уредби, което ми дава основание за положителна оценка.

Съобразявайки се със законовите изисквания и установилите се норми при присъждането на научната степен „доктор на науките“, с дълбока вътрешна убеденост предлагам на почитаемите членове на Научното жури да присъдят на доктор Камила Магдалена Радлинска научната степен “доктор на науките” в професионално направление 3.8 „Икономика“.

ДАТА: 04.01.2026 г.

Автор на становище:

гр. Варна

доц. д-р Младен Тонев